

Breitenbach, burgrabia (1513–1518), Wolf von Seiffersdorf, burgrabia (1520), Dytryk von Schlieben, zarządca (1522–1523)⁹. Jak starałem się udowodnić w innym miejscu, ostatnim nominalnym komturem ryńskim (zarządzającym z racji nieobecności w kraju poprzez namiestników) był w latach 1516–1525 wielki marszałek Jerzy von Eltz¹⁰. Ponadto, zamiast prokuratorów „szczytnowskich” powinno być „szczycieńskich”. Przede wszystkim szkoda, że nie zamieszczono wykazu niższych urzędów sprzed wojny trzynastoletniej.

Podsumowując, podkreślę raz jeszcze, że mimo drobnych uwag otrzymaliśmy niezwykle przydatną książkę, która powinna zadowolić wszystkich zainteresowanych dziejami państwa krzyżackiego.

Grzegorz Białuński

***Ród Sierakowskich na ziemi malborskiej*, red. J. Hochleitner, P. Szwedowski, Malborskie Centrum Kultury i Edukacji i Muzeum Zamkowe w Malborku, Malbork 2013, ss. 224.**

Publikacja pt. *Ród Sierakowskich na ziemi malborskiej*, jest drugą książką wydaną w nowej serii Biblioteki Malborskiej (serii, która ma za zadanie podejmowanie trudnych treści, nierozpowszechnionych należycie a odnoszących się do historii Malborka). Wydawnictwo to powstało we współpracy z malborskim oddziałem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. Janusz Hochleitner oraz Piotr Szwedowski podjęli się w swojej pracy zebrania informacji o rodzie Sierakowskich, ponieważ „liczne zasługi [tej rodziny – G.Cz.] domagają się ciągłego upowszechnienia i przypomnienia” (s. 7). Taki sam cel przyświecał również konferencji „Ród Sierakowskich na ziemi malborskiej”, zorganizowanej 20 lutego 2013 r., która w dużym stopniu wskazała na zagadnienia, które znalazły też odbicie w zebranych materiałach w omawianym wydawnictwie. Warto odnotować, iż na wspomnianej konferencji była obecna p. Izabella Sierakowska-Tomaszewska, która podkreślała, że docenia pamięć o jej przodkach, kontynuując ich dzieło poprzez kultywowanie dokonań rodu Sierakowskich oraz wspomaga-

⁹ G. Białuński, *Z dziejów krzyżackiego zamku w Wielkiej Puszczy. Przypadek Giżycka*, Studia z Dziejów Średniowiecza, nr 17, Warszawa 2013, ss. 15–38.

¹⁰ G. Białuński, *Między Rynem a Szestnem. Czy w Szestnie powstało komturstwo krzyżackie?*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 2007, nr 4, ss. 521–528.

nie różnych instytucji związanych niegdyś z jej rodziną¹. Obecność na obradach p. Sierakowskiej-Tomaszewskiej stanowiła doskonałą okazję do skonfrontowania ustaleń badaczy z wiedzą spadkobiercy rodu.

Omawiana książka została podzielona na trzy części, czego wyznacznikiem był zakres podejmowanych tematów, od tych bardziej ogólnych, przez opracowania szczegółowe, aż do zagadnień, które wymagają jeszcze dalszych poszukiwań. Stąd w pierwszej części – noszącej tytuł *Konteksty* – znalazły się artykuły dotyczące tematyki szerokich przestrzeni zarówno geograficznych, jak i historycznych, co miało przybliżyć czytelnikowi uwarunkowania funkcjonowania omawianej rodziny. Kolejna część pt. *Ród Sierakowskich*, jest zasadniczym trzonem publikacji, w znakomitej jego części poświęconym poszczególnym członkom rodziny. Trzecia część, zamykająca monografię – *Spuścizna „w przyszłości powinna zostać znacznie szerzej rozbudowana o interdyscyplinarne poszukiwania, ukazuje wybrane fragmenty [po – G. Cz.] Sierakowskich na ziemi malborskiej”* (s. 10).

W artykule Stanisława Achremczyka pt. *Szlachta malborska w XVIII wieku* odnajdujemy skrupulatną charakterystykę województwa malborskiego, z uwzględnieniem jego powierzchni, ale także pojawia się rys opisujący szlachtę omawianego obszaru, uwzględniając przy tym właścicieli Waplewa. Wskazując tym samym na osobę Teodora Sierakowskiego, jako przybysza na ziemię malborską, dokładnie do waplewskiej rezydencji, której autor artykułu poświęca też miejsce w swojej publikacji². Janusz Hochleitner w *Wybranych zagadnieniach z dziedzictwa polskiej kultury na ziemi malborskiej* podjął tematykę zgoła odmienną, niemniej jednak równie ważną dla poznania kontekstu istnienia rodu Sierakowskich. Zawarty tu, a oparty o różnorodne źródła oraz opracowaniach materiał, jest swoistym kompendium do poznania kolorytu wierzeń ludowych dawnej społeczności ziemi malborskiej. Justyna Liguz uwagę czytelników kieruje w stronę wydarzeń na Powiślu po I wowie światowej, gdzie wykazuje okoliczności, które towarzyszyły plebiscytowi na tych terenach, nie pomijając zagadnienia związanego z demografią oraz kwestiami społecznymi. Niniejszy artykuł w tym miejscu monografii ma układ chronologiczny, zaś jego tematyka poniekąd nawiązuje do kulturowej działalności rodu Sierakowskich w omawianym

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=3D2-0pd11NM> (dostęp: 20.02.2015 r.).

² Należy również zaznaczyć, że Stanisław Achremczyk jest autorem innych publikacji, ważnych dla tego tematu, m.in. S. Achremczyk, *Spory i konflikty szlachty malborskiej w drugiej połowie XVII wieku*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 2010, nr 4, ss. 417–434; idem, *Kazimierz Zawadzki – polityk, pisarz, kłótniwy sąsiad, w: Między Barokiem a Oświeceniem. Sarmacki konterfekt*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2002; idem, *Sztum miastem obrad sejmików wojewódzkich*, w: *Z dziejów Sztumu i okolic*, Sztum 1997; idem, *Życie polityczne Prus Królewskich i Warmii w latach 1660–1703*, Olsztyn 1991; idem, *Reprezentacja stanowa Prus Królewskich w latach 1696–1772*, Olsztyn 1981.

czasie. Więzami rodzinnymi w środowisku ziemian pomorskich w dobie dwudziestolecia międzywojennego zajął się Tomasz Łaskiewicz, poruszając w artykule problem „kojarzenia się par w obrębie tej samej grupy narodościowej” (s. 53) i wykazując, że podobna sytuacja miała miejsce na Pomorzu. Rodzinne relacje były umacniane nie tylko poprzez małżeństwa, ale również w wyniku zależności finansowych, takich jak udzielanie kredytów, czemu również bliżej przygląda się autor artykułu. Nie pominięto zagadnienia archiwów rodzinnych, co jest ważne w kontekście przewodniego tematu monografii. Pierwsza część publikacji zostaje zamknięta tekstem Dariusza Radziwiłowicza, który w artykule pt. *Walka z rewizjonizmem terytorialny Republiki Weimarskiej w polskiej publicystyce i działalności wybranych ugrupowań politycznych II RP* w pełni oddaje zawartą w nim treść popartą licznymi odwołaniami do zasobów archiwalnych, co nadaje nowej jakości w zrozumieniu poruszonego tematu.

Do części drugiej poświęconej w całości Sierakowskiemu wprowadza artykuł Macieja Kraińskiego, poświęcony panowaniu rodu w Waplewie, ale także położeniu samej posiadłości, nie pomijając wywodu na temat pochodzenia charakteryzowanej rodziny. Dodatkowym atutem artykułu jest okraszenie go ilustracjami, adekwatnymi do podjętej tematyki. Jest to doskonałe wprowadzenie w kolejny tekst napisany przez Dobromiłę Rzyską-Laube, badaczka podjęła się omówienia początków zbiorów artystycznych zamieszczonych w waplewskiej posiadłości, a inspiratorem tej kolekcji był Antoni Sierakowski, o którym autorka pisze: „z pewnością jego osoba wносиła znaczący wkład w rozwój kolekcji, nadała jej określony kierunek, by następnie być rozbudowaną przez kolejne pokolenia, a przede wszystkim przez jego syna Alfonsa i synową Marię z Sołtanów” (s. 126). Wspomniane postaci są o tyle ważne, o ile połączymy je z informacjami zawartymi w kolejnym artykule, którego autorem jest Janusz Ryszowski. Publikacja w formie syntezy miała na celu przedstawienie zarówno Alfonsa, jak i Adama Sierakowskich na podstawie „Toruniaka”³. Podział publikacji na pomniejszych podrozdziały miał ułatwić czytelnikowi odczytanie wielopłaszczyznowej działalności tych przedstawicieli rodu. Dopełnieniem wiedzy o nich jest publikacja Andrzeja Lubińskiego, który omawia w swoim artykule poczynania Adama Sierakowskiego z perspektywy uczonego podróżnika, podając szereg przykładów, udowadniających słuszność sformułowania tematu. Kolejny przedstawiciel rodu odnalazł swoje miejsce w monografii, mianowicie Józef Borzyszkowski napisał artykuł pt. *Sierakowscy i Waplewo a o. Maksymilian Napiątek (1881–1933) – redemptory-*

³ Autor tekstu odnosi się do periodyku zamieszczonego na następującej stronie internetowej: www.bu.umk.pl/gazeta_toruńska/, zatem korzystając z zasobów udostępnionych w Internecie przez Kujawsko-Pomorską Bibliotekę Cyfrową.

sta, rekołeksjonista i misjonarz Galicji, którego wyjątkowość leży w tym, że autor opiera się na dzienniku ks. M. Napiątka⁴, co nadaje indywidualnego rysu całej publikacji. Jan Chłosta podjął się trudu „przedstawienia dwóch okresów [...] bogatej działalności narodowej [Stanisława Sierakowskiego – G. Cz.], a więc: aktywności w okresie poprzedzającym pamiętne plebiscyty 11 lipca 1920 r. na Powiślu, Warmii i Mazurach oraz działania związane z tworzeniem i pierwszymi latami działalności Związku Polaków Mniejszości Narodowych w Niemczech” (s. 180). Ta myśl autora jest przewodnią całego artykułu, opatrzonego licznymi nawiązaniem do archiwaliów. Ponadto właśnie ta praca zamyka dział zatytułowany *Ród Sierakowskich*, kolejny zaś mieści w sobie artykuł Łukasza Stawskiego pt. *Zabytki z kolekcji Hrabów Sierakowskich z Waplewa Wielkiego w zbiorach Muzeum w Kwidzynie* oraz publikację Anny Bogdanowicz, zatytułowaną *Zespół szkolno-przedszkolny im. Rodziny Sierakowskich w Waplewie Wielkim. Dzieło, które trwa...*, które niewątpliwie wpisują się w tematykę związaną ze spuścizną po rodzie Sierakowskich. Niezaprzeczalnym atutem pierwszego artykułu jest strona graficzna, obejmująca przede wszystkim portrety. Co zdaje się być elementem nieodzownym w tak sprecyzowanym zagadnieniu. Drugi z artykułów przedstawia zarys historii szkoły, a także charakterystykę wkładu rodu Sierakowskich, który do dnia dzisiejszego jest nieoceniony.

Omawiana monografia jest ważnym wkładem do poznania zasług poszczególnych członków rodu Sierakowskich działających na ziemi malborskich, a przez to prowadzi do zrozumienia, że „Sierakowscy okazali się niezłomni w swych patriotycznych przekonaniach. Waplewo zaś stało się niezwykle ważnym ośrodkiem kultury” (s. 7).

Grażyna Czerniak

⁴ Autor wykorzystał przede wszystkim wartościowy materiał źródłowy – dziennik ks. M. Napiątka, *Moje prace misyjne*, obejmujący lata 1909–1919, zachowany w Archiwum Parafialnym w Margoninie, gdzie ks. Napiątek, jako tamtejszy proboszcz od 1921 r., pochowany został po śmierci w roku 1933.